

Az optikai és multimédia információs technika fejleményei

Az elmúlt évek az információs technika sok területén hoztak jelentős fejlődést. Nem volt lelassulás, naponta jelentek meg az új hírek. Egyre több eszköz áll az információs szakemberek rendelkezésére, ezek már alkalmazhatók az iskolákban, információs központokban és az otthonokban is. Itt az optikai és különösen a multimédia technika fejleményeit, valamint a World Wide Web fejlődő multimédia lehetőségeit tekintjük át.

CD-R (CD-Recordable = egyszer írható CD)

A CD-R író-olvasó egységek széles körben elterjedtek. A 799 dolláros átlagár 400 dollár alá csökkent. Az elérhető árú CD-R négyszeres olvasási, kétszeres írási sebességgel rendelkezik, de már gyorsabbak is megjelentek nem sokkal drágábban.

CD-RW (CD-ReWritable = újraírható CD)

A CD-RW nem váltott ki túl nagy izgalmat. Amikor a CD-ROM több mint tíz évvel ezelőtt megjelent, csodálták tárolási és multimédia kapacitását, de nem tudták, mire használható, mivel csak olvasható médium. Azóta körülbelül 15 000 további cím bizonyította be, mire lehet jó ez az alkalmazás.

Kérdéses, hogy a CD-RW mire használható. Ára még magas, ugyanakkor egészen olcsó, nagy kapacitású merevlemezek kaphatók, a CD-R pedig a gazdaságos archiválásra alkalmas. A CD-RW egyelőre keresi felhasználási területét.

Kábelmodemek

A multimédia alkalmazásokkal kapcsolatban a sávszélesség jelenti a legfőbb gondot az Interneten. Sem a 14,4 és 28,8 Kb/s-os modemek, de még az ISDN sem elég gyorsak, ez utóbbinak az átviteli kapacitása is nyolcadrésze a négyszeres sebességű CD-ROM olvasóénak. A multimédia kiadására és terjesztésére még mindig a CD-ROM a legjobb. Az Internetnek azonban most már van olyan új, nagy sávszélességű eszköze, amely alkalmas a terjedelmes anyagok kezelésére. A várakozások szerint a kábelmodemek dominálnak majd az Internet-elérésben, és nem a telefontársaságok által kínált, több tekintetben korlátozottabb ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line = aszimmetrikus digitális előfizetői vonal). A kábelmodemek két másodpercnél rövidebb idő alatt tudnak továbbítani egy két megabájtos állományt. A két említett megoldást a várakozások szerint 1998-ban 1,73 millióan, 2002-ben 20 millióan veszik majd igénybe.

Jó lehetőség a műholdas szolgáltatás is. A hirtetett 400 Kb/s sebesség jóval meghaladja a modemek maximális 33,6 Kb/s sebességét. A CD-ROM vagy a DVD-ROM kétségtelenül továbbra is hatékony, gazdaságos megoldást kínál a multimédiára, de úgy tűnik, hogy az Internet úton van afelé, hogy legyőzze a sávszélességgel kapcsolatos problémáit.

PDA (Personal Digital Assistant)

A 90-es évek eleji megjelenésük óta a kézben tartható számítógépek sokat fejlődtek. Most a 300 dolláros menedzserkalkulátortól az 1000 dolláros miniatűr számítógépig sok terméket sorolhatunk ide. Legtöbbjük 500–800 dollárba kerül, lehet velük e-mailt, faxot küldeni és fogadni, egyszerű alkalmazásokat futtatni, keresni az Interneten, adatcserét folytatni a PC-kkel, egyesekhez még rádiótelefon is tartozik.

DVD (Digital Video Disc)

Amellett, hogy a CD-R a középpontba került, nagy újdonság volt a DVD megjelenése. A következő négy évben 120 millió ilyen készülék eladását várják. A DVD eredetileg csak filmeket játszik le, nem számítógépes adatokat. Így a DVD a könyvtárak VHS videogyűjteményét válthatja fel. A könyvtárakra igazán nagy hatást a most kifejlődő DVD-ROM fog gyakorolni, amely alapvetően nagy kapacitású CD-ROM. A DVD lemez alapváltozata hétszer annyi adatot hordozhat, mint a CD-ROM, és néhány éven belül még nagyobb kapacitású lemezek is megjelennek.

A DVD-ROM-olvasók valamikor a századforduló után a számítógépek természetes tartozékaivá válnak, mint most a CD-ROM-olvasók. Várhatóan kompatibilisek lesznek a mostani CD-ROM és audio-CD lemezekkel, gondot a CD-R lemezek olvasása jelenthet. Ugyancsak probléma lehet a nem megfelelő együttműködés a fejlesztő cégek között.

A Philips egyoldalas, kétrétegű lemezének kapacitása 8,5 GB, 270 perc mozgófilm férhet rá, vagy 14-szer annyi zene, mint a mostani audio-CD-kre. A kétoldalas, kétrétegű változat 17 GB adatot tárol majd, 1,35 MB/s átviteli sebességgel.

Több cég (pl. Macromedia, Microsoft) készül kapcsolódó szoftverek kiadására. A Toshiba 1996 végéig 30 000 DVD-olvasót szállított a boltokba, azt várja, hogy 2000-re 100 millió DVD- és CD-ROM-olvasó lesz forgalomban, s ezek 90%-a DVD lesz.

Interaktivitás és virtuális világok

A Fortune 500-as listáján szereplő cégeken jól lemérhető, milyen gyorsan válik a web alapvető információcsatornává. Egy 1996-os felmérés szerint a vizsgált cégek 57%-ának (284) volt web-oldala, ezek közül 28 támogatott különböző interaktív megoldásokat (adatbázisok lekérdezése, pénzügyi modellek, kommunikáció, szimulációk).

Hirdetések a weben

A könyvtárosoknak látszólag nincs sok közük a hirdetésekhez. Bár a web 90%-ának tartalma továbbra sem túl értékes, egyre több hasznos információhoz is hozzá lehet már jutni ebből az információforrásból. A kormányzati és egyéb nyilvános információ mellett ennek a fő oka a hirdetés. A hagyományos online rendszerekben meg kellett fizetni a kapcsolati időt, az előfizetési és találati díjat. Most új modell keletkezett a Weben: OPM (Other People's Money = más emberek pénze). Úgy tűnik, hogy iskolák és könyvtárak szívesen átküzdik magukat bizonyos mennyiségű hirdetésen egy web-oldalon, ha utána ingyen juthatnak értékes információhoz. Így az információs szakembereknek érdekük, hogy a hirdetések az eddiginél gyorsabban fejlődjenek a weben. Eddig ugyanis ez túlságosan koncentrált volt, 900 cég ajánlott fel hirdetési helyet, de az első 10 jutott a bevétel 64%-ához.

Intranetek

Az intraneteknek éppen olyan nagy hatásuk van a szervezetekre, mint a webnek. Jelenleg információterjesztésre használják őket: vállalati információ, telefonkönyv stb. A jövőben az alkalmazottak elektronikus formanyomtatványokat tölthetnek ki, kereshetnek a cég adatbázisaiban, virtuális konferenciákat tarthatnak, egyéb alkalmazásokon osztozhatnak.

Intranetek és CD-ROM hálózatok kombinációja

Nagyon hatékony az intranetek, a nagy CD-ROM könyvtárak és a CD-R-egységek összekapcsolása. A cégek olyan rendszereket fejlesztenek ki, amelyekben a CD-ROM hálózatok és az intranetek kiegészítik egymást. Sok CD-ROM referenszeszköz alkalmas a helyi terjesztésre, különösen azért, mert az Internet információi nem elég megbízhatóak. Arra van szükség, hogy sok adat legyen állandóan elérhető sok ember számára. Ezt az igényt figyelembe véve is sok alkalmazást fejlesztenek ki.

/JESSOP, D.: A survey of recent advances in optical and multimedia information technologies. = Computers in Libraries, 17. köt. 2. sz. 1997. p. 53–56. <http://www.infoday.com/cilmag/feb/survey.htm/>

(Murányi Péter)

Adatok a szlovákiai műszaki könyvtárakról és működésükről

Szlovákia Tudományos-Műszaki Információs Központja (korábban: Szlovák Műszaki Könyvtár) évről évre makacsul begyűjti az országban működő műszaki könyvtárak-információs központok/munkahelyek statisztikai adatait: 1996 végén az 1989. évi 336 könyvtárból mindössze 109 szolgáltatott jelentést. Az év folyamán 4 könyvtárat számoltak fel, ami a korábbi tömeges fogyatkozashoz képest „elenyésző” szám. Kb. 140 hajdani könyvtárról nem tudni: él-e, hal-e, minthogy nem is jelent, de megszűnéséről sem adtak hírt.

Ami biztos, az biztos: a jelentő 109 könyvtár ténylegesen funkcionál. E könyvtárak „hovatartozása” a következő: 73 működik a Gazdasági Minisztérium, 12 részvénytársaságok, 9 a Mezőgazdasági Minisztérium, 7 az Építésügyi Minisztérium, 3-3 a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium, illetve a Környezetvédelmi Minisztérium, egy-egy a Földtani, Kartográfiai és Kataszteri Hivatal, illetve a Szabványügyi Hivatal égisze alatt.

Összes állományuk megközelíti a 2 és fél millió egységet, kurrens folyóirataik száma: 6847 (kö-

zülük 3290 a külföldi cím). Az állomány az év folyamán 31 és fél ezer egységgel növekedett, és 30 és fél ezerrel fogyott. Az állománygyarapításra fordított összeg meghaladta a 20 millió szlovák koronát. 46 könyvtárban van valamiféle számítógépesítés, 15 pedig fenntartó intézménye számítógépeit vesz igénybe.

A kölcsönzések száma valamivel meghaladta a 262 ezret, a használatra jogosultak száma megközelítette a 37 ezret. A műszaki könyvtárak összesen 212 könyvtárost foglalkoztattak (ennyi „jött ki” főfoglalkozásában véve a ténylegesen alkalmazott 243 fizikai személyből). 1996-ban először történt meg, hogy kisebbségbe kerültek a műszaki könyvtárakban a könyvtárosi szakképzettséggel nem rendelkezők („átszámítva” 100 főt sem tettek ki).

/SEGEŠOVÁ, L.: Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej Republike za rok 1996. = Knižnice a Informácie, 29. köt. 12. sz. 1997. p. 486–491./

(Futala Tibor)